

Gustaf Wasa til Hemming Gadd : heroid /

Regnér, Gustaf,

*1700-1829 41 C Handlingar rörande
svenska academiens högtidsdag den XX
dece...*

National Library
of Sweden

GUSTAF WASA

TIL

HEMMING GADD

HEROID

AF

HERR GUSTAF REGNÉR

REGISTRATOR I KONGL. UTRIKES EXPEDITIONEN.

Skaldeestycke som vunnit stora Priset 1788.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS JOHAN A. CARLBOHM

GUSTAF WASSA

HENNING GADD

HEROID

Men fast han saknar alt, han saknar ej sit mod.

DALIN, Sv. Friheten.

STOCKHOLM
FÖR HOS JOHAN A. CARLSON

Det enda återstod i Sverges olycks-mått,
 At åfven HEMMING GADD sit fosterland förrådt,
 Tyrannen svurit tro, och bödels-skaran öker!
 Och utaf uflas blod då snart hvar landsort röker,
 5 Och då tör hånda re'n bland Svenske Riddersmän
 Jag ensam öfrig år som andas frihet ån,
 At mig en stridig pligt ån längre skall förbjuda
 Ur mina bojor fri Tyrannen spetsen bjuda!

Ifrån den dystra dag, då CHRISTIERNs trolöshet
 10 Mig bunden och bestört ur Sveas armar flet,
 Ej hennes hugkomst mig en timmas frid har lämnat;
 Och förr'n den dagen gryr, då fosterlandet håmnadt
 I egen spiras hågn sig fritt och lyckligt fer,
 Fins intet lugn för mig och ingen sällhet mer.
 15 Förgåfves kring en vik, där Kalló Slott sig höjer,

M

Natu-

2) *At åfven HEMMING GADD* — Rådsherre, Svenska Frihetens
 ifrigaste förfäktare i STURARNES tid. Blef, tillika med GUSTAF
 WASA, förrådeligen af CHRISTIERN, Tyrannen, bortförd i
 fångenskap til Danmark. Följde sedan med CHRISTIERN
 til Sverige såsom des anhängare: förståld, uprigtig eller bedra-
 gen, är anledning at tvifla.

15) *Förgåfves kring en vik, där Kalló Slott* — Beläget på östra
 sidan af Jutland. ERIC BANER, GUSTAFS frände, som hade

Naturen samlat alt hvad sinnet högst förnöjer;
 Och lika fåfångt där, at lindra mina band,
 En vän och anförvandt mig mött med utsträckt hand:
 Ach! hvartil gagnar mig, då fosterlandet lider,
 20 Et vål som delas ej, en arm som icke strider?
 Hvi togs ej förr mit lif, som blott min plåga gör?
 Jag hade dödt en gång, jag tusen gånger dör.
 Jag båfvar vid hvar flågt som Jutiska stranden hinner,
 Och i hvart skepp jag ser et vingadt dödsbud finner;
 25 Men ilar sjelf emot den pil mig mörda skall,
 Den tidning som hvar dag mig bådard Sverges fall.

Men i hvad sköt, o Gud! förtror sig här min smärta?
 För hvilken klagar jag? — för hvilken! — för et hjerta
 Som åt min klagan ler — och Sveas tilflykt var! —
 30 För dig — hvad nämner jag? — min fordne fosterfar!
 Jag utan håpnad ej på denna växling tänker.

Förr

detta Slott i förlåning, hade af CHRISTIERN, emot underpant,
 erhållit värden om GUSTAF, hvars fångenskap därigenom
 mildrades.

30) För dig — hvad nämner jag? — min fordne fosterfar!
 GUSTAF nyttjade HEMMING GADDS omgång, vid STEN
 STURE den Yngres Hof, såsom en verkelig fosterfaders.

Förr skulle jag ha trodt en JACOB ULESSONS
 rånker
 Ha flytt i STURENS bröst, och TROLLEN
 Svensk igen,
 Ån HEMMING GADD förförd och tyranniets vän.
 35 Det folk, hvars ärfda pligt at öfva hjelte-leder
 I trenne STURARS tid du yrkade med heder,
 Des frihet följer du, at därmed lösa dig
 Ur band, som du förtjent!... som ännu fångsla mig!

Ach! om i denna stund et altför lifligt minne
 40 Af den på dygdens våg har fört mit spåda sinne,
 Ej tyglade min harm, förkråcks, du Danmarks trål!
 För den fördömmelse som drabbade din själ;
 Hvart uttryck skulle där ej mindre grusligt rafa,
 Ån CHRISTIERN i vårt Land; du skulle utan fasa
 45 Ej skåda dagens ljus — Min vrede faller här
 Och mot en fostrare mer ådla vapen bår.

Hvem var den trogne vän, af Himlen Svea egnad,
 Som med sit fluga nit, til hvarje redligs fågnad,
 I mer än femton år från Thronen stångde ut

M 2

Den

49, 50) I mer än femton år från Thronen stångde ut Den Dan-

- 50 Den Danska plågo-ått, hvars grufliga beslut
 I snar fullbordan sedt, des saknad skall förhöja?
 Som statsman och soldat, ej mindre låtit röja
 En mogenhet i råd, än tapperhet i fält,
 Med hvilken Svea folk, i hoppet redan fällt,
 55 Uti så nära band sit öde fågs förena,
 At nåst Regenten sjelf han vördades allena?
 Som uti snilletts verld det lof sig stiftat har,
 At öfver Norden ej en stjerna mera klar
 På lärdoms-himlen brann och fördoms-mörkret
 skilde;
- 60 Som då han aldrig än Naturens gåfvor spilde,
 I tusen ämnens val, där snillet blänka kan,
 Sig ännu patriot, sig ännu mågtig fann
 At yrka allmänt vål framför en enskild åra?
 Som anfåg intet namn mer afundsvårdt at båra
 65 Ån det af ågta Svensk, och ingen högre blygd
 Ån tåla utländskt ok i Göthers stolta bygd? —
 Det

Åka plågo-ått. Så väl SVANTE STURE, som STEN STURE
 den Yngre, hade at tacka GADDENS rådgighet för deras upkomst
 på Svenska Thronen.

61-63) *I tusen ämnens val, där snillet blänka kan, Sig ännu
 patriot m. m.* Här pålyftas en Historia om Svenska Folket af

- Det nalkas, detta ok! Man grymma gifslet höjer!
 Och hvem är den som först den veka skuldran böjer?
 Han sjelf, o blygd! han sjelf, som Sveas afgud var,
 70 Des ifrigaste vån, des prydnad och försvar,
 Des främste håmnare med vårja och med penna! —
 O då du sorgse går, at åfven trolös känna
 En HEMMING GADD igen, o kunde, Svea! du
 Hans tjänster och beröm så lyckligt glömma nu,
 75 Som han olyckligt dig! jag skulle mindre klaga.
 Hvem skall exemplet ej af HEMMING GADD
 bedraga?

- För mig, för detta bröst, det aldrig stiftar lag,
 Hvars sista känsla ån, hvars sista andetag
 Skall vittna emot den, hvars hjerta illa kände
 80 Det nit för Sverges vål han dock hos landsmän tände,
 Det nit som all min fröjd och all min smärta gör
 M 3 Och

HEMMING GADD, som högt värderades, och i synnerhet af GUSTAF WASA nyttjades såsom en handbok, där han hämtade de upmuntringar som sedan följde honom under Fäderneslandets befrielse.

- 76) Hvem skal exemplet ej af HEMMING GADD bedraga? Han gjorde verkligen, med sit exempel och sin våltalighet, det mesta dårtill, at CHRISTIERN blef antagen.

Och med hvars helga brand jag heldre fångflig dör,
 Ån nåd af en tyrann med fåradt samvet söka.
 Hvad råd jag likväl hör som min förtviflan öka?
 85 "Se på din fosterfar, ur bojan Kungens vän!," —
 Se WASA, svarar jag, i bojan Sverges ån! —

Men har ej CHRISTIERN så sin illska kunnat dölja,
 At åfven HEMMING GADD en Landets Far trodt
 följa?

Mit öga öppnas vill åt detta glada sken
 90 Och heldre dig förförd, med affigt lika ren,
 Min dyre fosterfar! ån kall och brottfelig finna.
 En redlig kan bedras, sin oskuld återvinna;
 Men på den mörka våg, at vara lömsk och feg,
 Så snart man har gjort et har man gjort tusen steg.
 95 Du följer en tyran — hvad affall från din lära! —
 Men om hans kända steg, som hvarje Svensk förfära,
 Ej öfvertyga dig, förnim! och drifva se'n
 At båra namn af Svensk och vara CHRISTIERN'S
 vän.

Den frihet hvilken mig, af hedren endast bunden,
 Kring

85) Se på din fosterfar, ur bojan Kungens vän! Man förestälde
 WASA detta efterdöme hos BANER, då man såg hans bekymrade
 finne.

- 100 Kring Kalló lámnad ár, jag köper dyrt, den stunden
 Då vid min frändes bord jag under flygtigt skämt
 De öden yppas hör, man Sverge har bestämt.
 Den Politik man följt, at Norden undertrycka,
 Altfrån den olycks-tid, då MARGARETAS lycka
- 105 Tre Kronor bandt ihop at bāras utaf en,
 Omfider uptānkt har en våg fördömligt gen.
 Hon skulle svāfvat om i sjelfva afgrund's rike,
 Och til sit āndamål knapt funnit CHRISTIERNSLIKE.
 Hvem svor en trolös ed mer samvetslöft ān han,
- 110 Och i oskyldig blod en högrevallust fann?
 Se'n han ofs listigt först med örlog fökt at skrämma,
 Med friden lockat ofs at vederviljan hāmma
 För Unionens ok, han skall med låtsad tro
 Bekräfta alla band som trygga Landets ro.
- 115 Men förr skall kronan ej på trollets hjesfa hvila,
 Ån han har spiran fällt, at fatta bödlens bila,
 Och straxt, sig lik igen, högtidligen tyrann
 Och badande i blod sin styrelse trādt an.
 Ur Hufvudstadens sköt, där Krönings-offren röka,
- 120 Han vildsint ila skall at nya offer söka:

En

102) De öden yppas hör, man Sverge han bestämt. GUSTAF WASSA ågde hos BANER omgānge med de förnāmste af CHRISTIERN

En blodig Hyllnings-fest skall teckna hvar provins,
 At Sverige evigt se'n sit Calmar-löfte mins.
 Och så skall innan kort hvar ådel blodstår rinna
 Och tiden slafvar blott i Göthers hembygd finna.

125 Af dessa bilder skräckt, jag hörde CHRISTIERNES
 tåg,
 Och snart i hvarje bud hans vundna seger såg;
 Men kände STURENS dygd, och tröstade mig åter.
 Hur kort var denna frid! Man STURENS död be-
 gråter —

Då ilade mit hopp — begriper du hvart helst? —
 130 Til den ur dylik nöd två gånger Sverige frålst.
 I dju-

Hof. Man yttrade där ofta mer, än försigtigheten tillåt, om Ty-
 rannens anslag.

125) Jag hörde CHRISTIERNES tåg — 128) Man STURENS död
 begråter. Det var egentligen i Lybeck, någre månader efter
 sin flykt ur fångenskapen, som GUSTAF WASA erhöll dessa un-
 derrättelser. Men då man intet tillfälle funnit tjenligare för Hjel-
 tens bref, än medan han ännu stadd i sin fångenskap i Danne-
 mark, fattade det stora beslutet at rädda sit Fädernesland, utan at
 för det närvarande se en enda utväg därtill, mer än möjlig-
 heten at fria sig sjelf ur et oförskyldt fångelse; så har man vä-
 gat förena denna tidpunkt med förenämnde händelser, at gifva den-
 samma det intresse som et hjelte-bref fordrar.

I djupet af min ångst jag redan fanslös drömde
 Och föret ögonblick din trolöshet förglömde —
 Det var då blott en dröm? — O dygd! o fo-
 sterland! —

Men åter hvilket ljus? — I sjelfva mörkrets band
 135 Min anda fånglig låg; min tanke sig förvirrar;
 Mit öga som förspridt, som utan affigt irrar,
 På dessa taflor föll, där du med djerfva drag
 Nationens skiften ställt i lyckligaste dag.
 Min tanke återförd det tjusta ögat följer,
 140 Til des en tåreflod af vållust kinden sköljer.
 I denna ådla skatt af snille och af dygd,
 I den så mången gång, för frihet, fosterbygd,
 Et nit jag håmtat har som blir min lefnads öde,
 Där fanns ännu en tröst som väckt mig från de döde.
 105 Jag ser, at Gøthens bröst med sjelfva luften drar
 Den höga frihets-eld som honom frågdat har;
 At styrka eller svek har aldrig kunnat tåmja
 Och med förtryckets ok det stolta finnet sāmja;
 At spånda fjådren likt det böjs och böjes ån,
 150 Men tar sit borna skick med dubbel kraft igen;
 At detta afunds nit, vårt Rikes största plåga,

Uti fit ursprung är en medfödd frihets-låga,
 Som emot grannar styrd, i vapenbragd och slöjd,
 Bör gifva Svenska mod och snille-verk den höjd
 155 Som tecknar evigt ut det största folk i Norden.
 Hvad! skulle likvål den, hvars snille gedt åt orden
 En stämpel af det folk som skildras på hans blad,
 Ej känna sjelf den dygd som andas i hvar rad?
 Jo, du har tydligt sett, den frihet, som vi dyrka,
 160 Är länge pröfvad nog at hämna sig med styrka,
 För CHRISTIERN dig förställt, at främja tyft et
 fall

Dår Unionens ok för evigt krossas skall.

Ach! dårtill hastar jag. Det gifna löftets snara
 Som bjuder mig ännu Tyrannens fånge vara,
 165 Bör det förhindra mig at för mit fosterland
 Mig göra fyllest fri ur oförtjenta band?
 Det lif mig unnas här, är mera grymt än döden,
 Så länge Sverige ej jag råddadt ser ur nöden.
 Jag flyr, min fosterfar! jag flyr at bistå dig,
 170 At dö på årans våg, om alt befviker mig.
 Och då jag ågde hopp at blott en landsman hämna
 Bör jag et ögonblick åt fåfång tvekan lämna? —

Men

- Men se'n din heders lag du såleds brutit har,
 O WASA, hvilka band dig ännu fåsta kvar!
- 175 Den vån, utaf hvars hand dit fångsel lindradt blifvit,
 Har han ej för din tro i pant sin välfärd gifvit?
 Och om du träffad är i din förmåtna flykt,
 Är ej en nellig död din såkra ändalykt?
 Och då du ändtlig' trygg i Sveas sköte lånder,
 180 Har ej Tyrannen ån dit lif i sina händer?
 Ach! med hvart enda steg du honom fälla tror,
 Hvad blir du, usle! sjelf? tyrann mot far och mor.
 Med plågor håmtade ur sjelfva afgrund's rike,
 Skall han ej tvinga dem, barbarisk utan like,
 185 At se med rysning an och med förbannelse
 Den dag då Himlen dem en åttling täcktes ge?
 Och då du alt förfökt, mer röner vidrig lycka,
 Skall Unionens ok ej dubbelt ofs förtrycka? —
 Ach trefaldt lycklig den, så okänd lefva får,
 190 At ryktet ej en gång hans fälla fristad når!

Hon nalkas medlertid, den rysningsfulla stunden,
 Då vårlös och förrådd, med mörkrets kedjor
 bunden,
 Uti Tyrannens spår sig Svea slåpad fer

Til afgrunden, därur hon aldrig räddas mer.

195 Jag ser des håpna barn, förspridda och förtryckta,
I alla våderstrek med vridna händer flykta;
Men i den bistra natt, där hopen rådlös far,
Ej ser et blottadt svärd til frihetens försvar —

Nej, det är denna arm som skall det svärdet föra,
200 Och detta varma nit som skall des framgång göra,
Och fosterlandets väl den enda höga röst
Som ändtlig' segra bör uti en ynglings bröst,
Som genom dubbel börd af frihets-hjeltar stammad,
Har sedt af HEMMING GADD sin första känsla
ammad.

205 Hvad oförväntadt lugn beseglar mit beslut?
Försyn du gjuter här din faders-ömhjet ut:
Jag ser af denna frid som du mit hjerta fänder,
At jag et redskap är i dina Allmagts händer.
Och då jag sista gång ser dagens strålar fly
210 De rum där natt och dag min sorg var städse ny,
Jag går at första gång en saknad hvila smaka.
Af en osynlig Hand, som skall min ban utstaka,
I mor-

203) Som genom dubbel börd af frihets-hjeltar stammad. WASAR
och STURAR.

I morgon tidigt förd, bland stormar och bland svall,
Et lopp jag tråder an som segren kröna skall —

215 Och då, min fosterfar! må vi förente skåda
Tyrannens fega flykt och Svea frälst ur våda!

Herr REGNÉR, Författare til den uplästa Heroid, blef förd til Directeuren, som vid Pris-medajllens öfverlämnande yttrade sig:

Min Herre.

Ni har visat Er värdig at vara GUSTAF ERICSSONS tolk af de pligter man är fäderneslandet skyldig. Ibland de flera vågar, som snillet tar för at synas, har Ni tagit en, som ådragit sig Academiens upmärksamhet. Den ordning i delarnes upställning, det val af tankar, den följd i begrepp, den noggranhet i stil, och den egentelighet i uttryck, som röja sig i Er poëm, äro de grunder, på hvilka Academien fåstat sit omdöme, och hvarföre Hon ansett Er värdig des högsta belöning.

Directeuren gaf tilkänna at Academien til Täflings-ämne för nästkommande år hade utfedt

N 3

I Val-

I Våltaligheten,

Åreminne öfver RiksFöreståndaren STEN STURE
den Yngre.

I Skaldekonsten,

Sång öfver Grefve BALTZAR HORN til Rantzin,
som i Sjöslaget den 17 Julii 1788 blef skuten, då han
med sit Skepp Wafa försvarade det af trenne fiendlige
Skepp angrepne Chef Skeppet.

Detta år hade Academien enligt sin förbindelse at låta slå
en Skådepenning öfver någon af Sveriges Stora och Namnkun-
niga Män, til föremål för en sådan hedersbevisning utvalt Can-
cellieRådet PETER JULIUS COYETT, utmärkt genom flere lyck-
liga underhandlingar i Konung CARL GUSTAFS och Konung
CARL XI:s tid. Jettonen föreställer å ena sidan COYETTS
vapen med omskrifvet namn och titel; å den andra, Freden
såsom en Qvinna, som i den högra handen håller en Oliveqvist
och några Sädesax, samt i den vänstra en Mercurii Staf, tram-
pande tillika med ena foten på en samling af vapen och krigs-
rustningar: Öfverskriften *Numen Opusque* betyder at freden bå-
de ägt hans dyrkan och varit hans verk, hvilken mening fort-
fättes nedantil i penningens affkäring, hvarest läses *Pluries Le-
gati semper prudentis felicitis*, det är: at han flere gånger varit
Sändebud altid med klokhet och med framgång.

Herr NORDIN upläste det Minne han öfver CancellieRå-
det COYETT författadt.

MIN-

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

